

Ο τρίτος πόλος και η εθνική ανασυγκρότηση

Η σχετική πολιτική σταθεροποίηση, τα πρώτα θετικά σημάδια και η προβλεπόμενη για το μέσον του 2014 λήξη του Μνημονίου δείχνουν ότι η πρώτη και πιο δραματική φάση της χρεοκοπίας της Ελλάδας, που ξεκίνησε με τον αποκλεισμό από τις διεθνείς αγορές το 2010, βαίνει στο τέλος της. Σαν έπειτα από τσουνάμι, η χώρα μετρά τις καταστροφές και αρχίζει να συνειδητοποιεί ότι η ανασυγκρότηση θα είναι μια μακρόχρονη διαδικασία.

Ανάμεσα στα «θύματα» της χρεοκοπίας ήταν και το μεταπολιτευτικό κομματικό σύστημα. Το εθνικό δράμα προκάλεσε μια πραγματική κρίση αντιπροσωπείας, ο μεταπολιτευτικός δικομματισμός κατέρρευσε, με κύριο θύμα το ΠΑΣΟΚ και την ευρύτερη Κεντροαριστερά. Είναι καλύτερο το νέο κομματικό σκηνικό από το προηγούμενο; Πολύ αμφιβάλλω. Συμβαίνει ό,τι συνέβη στην Ιταλία στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η κατάρρευση του μεταπολεμικού κομματικού συστήματος παρήγαγε ένα χειρότερο. Η κρίση αντιπροσωπείας και το χάσμα μεταξύ πολιτών και κομμάτων έγινε εγγενής παθολογία της ιταλικής πολιτικής ζωής. Τα ίδια κακά σημάδια υπάρχουν στην Ελλάδα. Το νέο κομματικό σκηνικό αποτελεί γέννημα της χρεοκοπίας και τροχοπέδη για τη μελλοντική ανασυγκρότησή της. Έχει έκδηλα τα χαρακτηριστικά της μεταβατικότητας και είναι ανοικτό σε διαφορετικές δυναμικές. Όπως και η εποχή που το γέννησε, για την οποία η γνωστή ρήση του Γκράμσι ταιριάζει γάντι: «Το παλιό πεθαίνει και το νέο δεν μπορεί ακόμα να γεννηθεί». Λιγότερο γνωστή είναι η συνέχεια της ρήσης: «Και σε αυτό το μεσοδιάστημα συμβαίνουν τα πιο ποικίλα παθολογικά φαινόμενα». Ένα από αυτά είναι ότι οι παλαιές πολιτικές ιδεολογίες απλοποιούνται, ευτελίζονται και συρρικνώνονται στον πιο σκληρό και αρχαϊκό πυρήνα τους. Όπως συνέβη στις εκλογές του 2012 με τα κόμματα που ωφελήθηκαν από την κρίση. Η ακροδεξιά ιδεολογία συρρικνώθηκε αφενός στον βιολογικό ρατσισμό πρωμοδοτώντας τη ΧΑ, αφετέρου στον άκρατο ανορθολογισμό που βρήκε διέξοδο στον παρανοϊκό συνωμοσιολογικό εθνικισμό των ΑΝΕΛ του Καμμένου. Από την άλλη όχθη, η αριστερή ιδεολογία συρρικνώθηκε στον λαϊκιστικό της πυρήνα και παράλληλα αυτονομήθηκε η «στιγμή» της σύγκρουσης από την οποιαδήποτε ευρύτερη πολιτική πρόταση. Έτσι εισέπραξε ο ΣΥΡΙΖΑ.

Το νέο σημερινό κομματικό σύστημα παραμένει ασταθές γιατί δεν έχει υπάρξει ακόμα ισχυρή ταύτιση των πολιτών με το κόμμα που ψήφισαν. Κυρίως όμως συνιστά τροχοπέδη για την επεξεργασία μιας εθνικής στρατηγικής ανασυγκρότησης της Ελλάδας στο πλαίσιο της ΕΕ. Και αυτό γιατί ο δικομματισμός ΝΔ - ΣΥΡΙΖΑ θα είναι εμφολυολεμικός, στείρος, και θα ενθαρρύνει τα πιο αρνητικά στοιχεία των δύο παρατάξεων.

Εξάλλου δεν εξασφαλίζει φερέγγυα εναλλαγή στην κυβέρνηση. Ο σημερινός ΣΥΡΙΖΑ είναι ακόμα ένα παράδοξο σύνολο στο οποίο έχουν καθοριστικό βάρος οι παραδόσεις του μπρεζνιεφικού και αριστεριστικού μαρξισμού-λενινισμού, η «κινηματική» αντιθεσμική λογική, το τσοχατζοπουλικό ΠΑΣΟΚ, μαζί με τμήματα του πλέον διεφθαρμένου μεταπολιτευτικού συνδικαλισμού των ΔΕΚΟ, τύπου Φωτόπουλου - Μπαλασόπουλου - Καφαγιάννη. Είναι φυσικό λοιπόν να ισορροπεί πολιτικά και προγραμματικά στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή του αρνητισμού και του ριζοσπαστικού συντηρητισμού με στόχο την ανέφικτη διατήρηση του υπάρχοντος. Η εξέλιξη αυτού του φορέα σε κυβερνητική δύναμη ευθύνης, και μάλιστα σε μια περίοδο που η Ελλάδα περπατά ακόμα κοντά στο χείλος του γκρεμού, δεν είναι καθόλου προφανής.

Την πραγματικότητα δεν την αρνείσαι, ούτε όμως μένει να την κοιτάς. Επιχειρείς να την αλλάξεις. Η προσπάθεια συγκρότησης του τρίτου πόλου που θα συναθροίσει την ευρύτερη προοδευτική παράταξη, από το ΠΑΣΟΚ, τη ΔΗΜΑΡ, δυνάμεις της οικολογίας, της αυτοδιοίκησης, αυτόνομες κινήσεις και προσωπικότητες του χώρου, αποτελεί κρίσιμο βήμα για τη μεταμνημονιακή ανασυγκρότηση της Ελλάδας και την αναβάθμιση του νέου κομματικού συστήματος. Μιλάρω για έναν πολιτικό φορέα που θα συστεγάσει χωρίς να απαιτήσει τη διάλυση των

υπαρχόντων κομμάτων και θα βάλει τέλος στις αδιέξοδες ναρκισσιτικές απόπειρες σχηματισμού κομματιδίων. Τα υπάρχοντα κόμματα του χώρου θα βρουν σε αυτόν τον Φορέα το ευνοϊκότερο περιβάλλον για να αντιμετωπίσουν και τα σημερινά υπαρξιακά προβλήματα τους. Το ΠΑΣΟΚ να σκεφτεί τη μετα-ΠΑΣΟΚ εποχή και να ξεκινήσει την περιπέτεια της μετεξέλιξής του, γιατί η τύχη του ως απομεινάρι του άλλοτε ηγεμονικού κόμματος της Μεταπολίτευσης είναι προδιαγεγραμμένη. Η ΔΗΜΑΡ, αφού πάρει τον αναγκαίο χρόνο αναστοχασμού, μπορεί να ξαναμπει στο παιχνίδι, να αποφύγει την περιθωριοποίηση και να ξανασυναντηθεί στη «δημόσια σφαίρα» του προοδευτικού κόσμου με τις φιλικές προς αυτήν δυνάμεις. Έτσι θα απαντήσει ίσως και στο ερώτημα: γιατί η κυβέρνηση της θητεία έφερε στην επιφάνεια μια τόσο φτωχή πολιτική και προγραμματική κουλτούρα. Τέλος, οι δυνάμεις της οικολογίας που θα ενδιαφερθούν, μπορούν να βρουν νέα κανάλια διάχυσης των ιδεών τους, πέρα από τα αγωνιώδη όρια του 2%.

Η περίοδος είναι κατάλληλη για το εγχείρημα του τρίτου πόλου. Μετά την τιμωρητική αντιμετώπιση της ελληνικής κρίσης από τις ευρωπαϊκές ηγεσίες που βάθυνε την ύφεση, μετά την εθνολαϊκιστική ανηπολίτευση που υπονόμωσε την με κόπο κατακτημένη δημοκρατική κουλτούρα της μεταπολιτευτικής

Ελλάδας, υπάρχουν οι όροι ανασύνθεσης της πολιτικής ζωής και διατύπωσης του μεταμεταπολιτευτικού κοινωνικού συμβολαίου. Η κοινωνία εξακολουθεί να είναι θυμωμένη, ξαναρχίζει όμως να ακούει και θα θέλει να ακούσει όλο και πιο προσεκτικά στο προσεχές μέλλον. Στόχος και έργο του νέου Φορέα είναι να γίνει ουσιαστικός κόμβος για την επεξεργασία του εθνικού σχεδίου ανασυγκρότησης της χώρας στη μεταμνημονιακή εποχή. Σε διάλογο με αυτήν ακριβώς την κοινωνία που ξαναρχίζει να ακούει. Ο κοινωνικός-εκλογικός χώρος στον οποίο στοχεύει είναι το 20% που αθροιστικά συγκέντρωσαν οι επιμέρους δυνάμεις στις εκλογές του 2012. Ρεαλιστικότερα, είναι η συγκράτηση μεγάλου μέρους αυτού του ακροατηρίου και σε κάθε περίπτωση η διεκδίκηση της τρίτης θέσης την οποία σήμερα φαίνεται να καταλαμβάνει η ΧΑ με επικίνδυνες για τη δυναμική του νέου κομματικού συστήματος συνέπειες. Η τύχη του τρίτου πόλου δεν θα εξαρτηθεί όμως από την «έτοιμη εκλογική ζήτηση» που σήμερα υπάρχει, αλλά από την επίδραση που θα ασκήσει η κεντρική πολιτική-προγραμματική πρότασή του για την ανασυγκρότηση της χώρας. Από τον βαθμό που θα μπορέσει να πολιτικοποιήσει τον αναστοχασμό για τις αιτίες της χρεοκοπίας της μεταπολιτευτικής Ελλάδας με τη μελλοντική παραγωγική ανασυγκρότηση. Ας μην ξεχνάμε ότι σε περιόδους κρίσης αντιπροσωπείας, η «προσφορά» επιδρά καθοριστικά στη ζήτηση.

Ο τρίτος πόλος ούτε είναι ούτε του επιτρέπεται να αυτοπαρουσιαστεί σαν παρθενογένεση. Ούτε όμως πρέπει να τρομάζει μπροστά στην κριτική ότι με φαρμάκη υλικά δεν φτιάχνεις το νέο. Πρώτον, γιατί δεν κυκλοφορεί και πολύ «νέο» στην πολιτική πιάτσα: άντε ο Τσίπρας (αν θεωρήσουμε ότι παραμένει νέο) και η ΧΑ (νέα υπόμνηση ενός φρικτού παρελθόντος). Δεύτερον και ουσιαστικότερο, γιατί σε κάθε αλλαγή ιστορικής φάσης, το νέο ξεκίνησε συνήθως με διεργασίες μέσα στους κόλπους του παλαιού. Το 1909 ο Στρατός ήταν μέρος του παλαιού σκηνικού. Το 1974 ο «παλιός πολιτικός κόσμος» καθοδήγησε με μεγάλη επιδεξιότητα την ιστορική τομή της Μεταπολίτευσης. Τούτων λεχθέντων, ναι, χωρίς αμφιβολία η τύχη του τρίτου πόλου θα εξαρτηθεί από τη διαθεσιμότητα νεότερων δυνάμεων να πάρουν την πρωτοβουλία της ενοποίησης του χώρου και μέσα από αυτές τις διαδικασίες θα αναδειχθούν νέα ηγετικά πρόσωπα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Ως προς το ερώτημα «είναι αυτά εφικτά»; η απάντηση έχει ήδη δοθεί: «Αν δεν δοκιμάσεις δεν θα το μάθεις ποτέ».

Συστήγασα

Η προσπάθεια συγκρότησης του τρίτου πόλου που θα συναθροίσει την ευρύτερη προοδευτική παράταξη, από το ΠΑΣΟΚ, τη ΔΗΜΑΡ, δυνάμεις της οικολογίας, της αυτοδιοίκησης, αυτόνομες κινήσεις και προσωπικότητες του χώρου, θα πρέπει να συστεγάσει χωρίς να απαιτήσει τη διάλυση των υπαρχόντων κομμάτων και να βάλει τέλος στις αδιέξοδες ναρκισσιτικές απόπειρες σχηματισμού κομματιδίων

1 Β. Παπανδρέου, πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ, 2 Φ. Γεννηματά, εκπρόσωπος Τύπου του ΠΑΣΟΚ - αναπληρώτρια υπουργός Εθνικής Αμυνας 3 Τ. Γιαννίτσης, πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ, 4 Ν. Μπίστης, πρώην υφυπουργός του ΠΑΣΟΚ, 5 Ν. Ανδρουλάκης, γραμματέας του ΠΑΣΟΚ, 6 Ν. Γιαννακοπούλου, μέλος του Πολιτικού Συμβουλίου του ΠΑΣΟΚ

εκλογές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα συνεργαστεί σε μεγάλο ποσοστό - έστω και σιωπηρά - με τη Νέα Δημοκρατία. Στην πράξη θα αποφύγει να δώσει κρίσιμα αλλά θα καλέσει τους ήδη εκλεγμένους περιφερειάρχες και δημάρχους να συγκροτήσουν εκείνες τις ευρύτερες δυνατές συμμαχίες που θα επιτρέψουν στη συγκυβέρνηση να διατείνεται ότι δεν έχει χάσει τη δημοκρατική της νομιμοποίηση.

Σε ό,τι αφορά τις κάλπες για το Ευρωκοινοβούλιο, το ΠΑΣΟΚ έχει ήδη λάβει μήνυμα από το ΕΣΚ ότι θα πρέπει να χρησιμοποιήσει εμβλήματα και συνθήματα των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών και επίσης ότι θα πρέπει να συγκροτήσει το ψηφοδέλιό του μέσα από διαφανείς διαδικασίες. Οι πληροφορίες επιμένουν ότι το ΠΑΣΟΚ θα αναζητήσει για επικεφαλής ένα πρόσωπο που δεν θα είναι στενά κομματικό αλλά θα συμβολίζει κατά κάποιον τρόπο την ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία, και μάλιστα θα διαθέτει την απαραίτητη εκείνη πολιτική εμπειρία που θα του επιτρέψει να διεξαγάγει την προεκλογική μάχη.

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

Ο συνιδρυτής, ο κληρονόμος και ο επίμονος

Δίνουν τα χέρια εις το όνομα του ΠΑΣΟΚ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Όπως όλοι οι δρόμοι οδηγούσαν κάποτε στη Ρώμη, στις 3 Σεπτεμβρίου 2013 θα οδηγούν στην οδό Πειραιώς - όλοι οι δρόμοι του ΠΑΣΟΚ τουλάχιστον. Στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού θα ανοίξουν οι εκδηλώσεις για τα 39 χρόνια από την ίδρυσή του.

Ουδέν το πρωτότυπο: κάθε χρόνο τα κόμματα υπενθυμίζουν την ίδρυσή τους. Αυτό όμως που κάνει το ΠΑΣΟΚ να ξεχωρίζει εφέτος είναι ότι οδηγούν εκεί όλοι οι δρόμοι που έδειχναν απολύτως παράλληλοι έως τώρα.

Δηλαδή, οι δρόμοι του Βαγγέλη Βενιζέλου, του Γιώργου Παπανδρέου και του Κώστα Σημίτη. Εκτός προόπτου θα ανεβούν στο βήμα και οι τρεις σε επίδειξη ενότητας. Είναι μια πρωτοβουλία του σημερινού προέδρου του ΠΑΣΟΚ

για την επανασυσπείρωση των κομματικών δυνάμεων που σκόρπισαν στα τέσσερα σημεία του πολιτικού ορίζοντα τα τελευταία χρόνια. Από μόνη της, η παρουσία των τριών εν ζωή ηγετών του κόμματος που όρισε τον χαρακτήρα της Μεταπολίτευσης και τώρα βρίσκονται σε περιδίνηση, έχει τη σημασία της - επικοινωνιακά τουλάχιστον. Διότι, αν οι τρεις άνδρες έχουν ως κοινό παρονομαστή τη θητεία τους στην κομματική κορυφή σε όλα τα υπόλοιπα διαφέρουν. Τρεις ξένοι στην ίδια πόλη.

Η διαδρομή τους, η κουλτούρα τους, η σχέση τους με το ΠΑΣΟΚ αυτή καθεαυτή, απέχουν χαρακτηριστικά μεταξύ τους. Δεν είναι απλώς ξεχωριστές προσωπικότητες, είναι άλλου είδους πολιτικές οντότητες με διαφορετικό στίγμα στη μεταπολιτευτική πολιτική ιστορία.

Από πού ξεκίνησαν αυτοί οι τρεις πολιτικοί για να φτάσουν στο ίδιο πάνελ 39 χρόνια μετά την ίδρυση του ΠΑΣΟΚ; Και πόσο εύκολο είναι να διαρκέσει αυτή η σύγκλιση;

Σημίτης ο συνιδρυτής

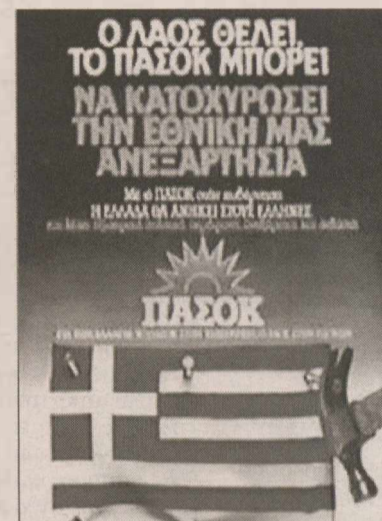
Ασφαλώς το ιμπεριουμ ανάμεσα στους τρεις ανήκει στον Κώστα Σημίτη, ο οποίος άλλωστε ήταν παρών στην Ιδρυτική Πράξη και έλαβε μέρος στη σύνταξη της ιστορικής Διακήρυξης. Στις λιγοστές φωτογραφίες που απεικονίζουν τη στιγμή, βρίσκεται στην πρώτη σειρά, δίπλα στον Ανδρέα Παπανδρέου, να επιδεικνύει τις έξι όλες κι όλες σελίδες της Διακήρυξης με κοστούμι και γραβάτα, μαζί με την Αμαλία Φλέμινγκ, τη Σύλβα Ακρίτα, τον Γιάννη Χαραλαμπίδου και άλλους επώνυμους, που δεν ήταν και πολλοί εκείνοι την ημέρα. Οι ιδρυτές δεν ήταν πάνω από 200 άτομα και από αυτούς οι περισσότεροι ήταν φοιτητές και μέλη του ΠΑΚ που είχαν έλθει για να συνεχίσουν τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα.

Παρακολούθησε ολόκληρη την κομματική διαδρομή και τις αναταράξεις της, κάποιες από τις οποίες προκάλεσε ή υπέστη ο ίδιος. Υπήρξε πρωθυπουργός για οκτώ χρόνια - και προηγουμένως υπουργός σε κρίσιμους τομείς με θητεία ενίοτε επεισοδιακή - και για άλλα τόσα κράτησε τα νιάτα του κόμματος. Από αυτή την άποψη, ο Σημίτης είναι το αμέσως μετά τον Ανδρέα Παπανδρέου μέγεθος στην ιστορική διαδρομή του ΠΑΣΟΚ.

Ιδρυτής του Ομίλου Παπαναστασίου προδικτατορικά - εντάχθηκε στο ΠΑΚ το 1968, αλλά στο μεταδικτατορικό σκηνικό υπήρξε εξ αρχής εκπρόσωπος του ευρωπαϊκού οράματος. Μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου από την πρώτη σύνθεσή του, δεν αναμείχθηκε στις εκκαθαρίσεις μέχρι το 1977, ή αναμείχθηκε στο πλευρό του Ανδρέα Παπανδρέου για να γίνει τελικά ο εσωτερικός αντι-Ανδρέας.

Η πρώτη σύγκρουσή τους έγινε το 1979 όταν διαφώνησε με την έκδοση αφίσας κατά της ΕΟΚ, παραιτήθηκε και έφυγε στη Γερμανία. Το 1981 επέστρεψε για να πολιτευτεί, αλλά ο Ανδρέας Παπανδρέου τον άφησε εκτός ψηφοδέλτιου. Τελικά τον επιστράτευσε στο υπουργείο Γεωργίας. Όπως το 1985 τον επιστράτευσε στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, από όπου παραιτήθηκε επεισοδιακά το 1987 και έγινε επισήμως ο άλλος εσωκομματικός πόλος.

Παρακολούθησε με αποστάσεις τα γεγονότα του 1989, μπήκε στη νέα κυβέρνηση Παπανδρέου το 1993, αλλά δεν άργησε να στραφεί ευθέως εναντίον του ηγούμενου της «κίνησης των τεσσάρων» μαζί με τη Βάσω Παπανδρέου, τον Θόδωρο Πάγκαλο και τον Παρασκευά Αυγερινό. Αυτό

Προεκλογικές αφίσες του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του 1981

Το κάλεσμα ενότητας του Βαγγέλη Βενιζέλου στους δύο πρώην προέδρους του κόμματος, με αφορμή τα 39 χρόνια από την ίδρυση του κόμματος, προϋποθέτει ότι οι τρεις άνδρες θα μπορέσουν βάλουν στην άκρη όλα όσα τους χωρίζουν. Και είναι πολλά...

τον οδήγησε στην πρωθυπουργία τον Ιανουάριο του 1996 με τον Ανδρέα Παπανδρέου εν ζωή: νίκησε τον Γεράσιμο Αρσένη και τον Ακη Τσοχατζόπουλο τον οποίο νίκησε πάλι τον Ιούνιο στην αναμέτρηση για την ηγεσία του κόμματος μετά τον θάνατο του Ανδρέα Παπανδρέου.

Θεωρήθηκε προσωπικό του επίτευγμα ότι ανέστρεψε το κλίμα παρακμής που επικρατούσε στο ΠΑΣΟΚ και επικράτησε δύο φορές στις εκλογές, κερδίζοντας και το μεγάλο στοίχημα - ίσως και το μοναδικό - της θητείας του: την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ.

Η συνέχεια όμως υπήρξε απογοητευτική και κατέληξε να παραδώσει τα κλειδιά του ΠΑΣΟΚ στον Γιώργο Παπανδρέου στο διαμέρισμα του στο Κολωνάκι, ώστε να δώσει αυτός τη - χαμένη - μάχη των εκλογών του 2004. Πολύ σύντομα οι σχέσεις τους επιδεινώθηκαν και ο διάδοχός του τον διέγραψε από την Κοινοβουλευτική Ομάδα, δι' ασήμαντον αφορμήν, το 2008 και τελικά τον άφησε εκτός ενεργού πολιτικής αφού δεν τον συμπεριέλαβε στα

ψηφοδέλτια το 2009. Στα 77 του χρόνια σήμερα παρακολουθεί από απόσταση τα πράγματα και παρεμβαίνει με άρθρα του, στα οποία είναι εμφανείς οι διαφωνίες του για τους πολιτικούς χειρισμούς των επιγόνων του. Στο τελευταίο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ απουσίασε, αλλά η παρουσία του στη φετινή επέτειο υποδηλώνει την επιμονή του σε αυτό που είπε το 1995 κατά πρόσωπο στον ίδιο τον Ανδρέα Παπανδρέου: «Είμαι συνιδρυτής του ΠΑΣΟΚ».

Παπανδρέου ο κληρονόμος

Ο Γιώργος Παπανδρέου ανέβηκε την ηγετική κλίμακα μέχρι την κορυφή ασκώντας κατά κάποιο τρόπο κληρονομικό δικαίωμα. Συνόδευε τον πατέρα του όταν επέστρεψε στην Αθήνα τον Αύγουστο του 2004, αλλά για πολλά χρόνια έμεινε στη σκιά του. Εμφανίστηκε στο προσκήνιο ως δελφίνος στα μέσα της δεκαετίας του 1980, όταν ανέλαβε υφυπουργός Νέας Γενιάς. Συνεχίζοντας στο υπουργείο Παιδείας έδωσε το στίγμα του ως ενδεχόμενος διάδοχος, αλλά δεν θεωρήθηκε υπολογισμός αντίπαλος από τους άλλους υποψήφιους διαδόχους, οι οποίοι μιλούσαν πάντα γι' αυτόν με το υποκοριστικό «Γιωργάκης». Ωστόσο το προφίλ του καινοτόμου που καλλιέργησε και ο προσανατολισμός του στον διεθνή χώρο έμελλε να αποδώσουν.

Η στρατηγική κίνηση από την πλευρά του έγινε το 1996 όταν υποστήριξε τον Κώστα Σημίτη για διάδοχο του πατέρα του, με μια ομάδα βουλευτών που τον ακολουθούσαν. Ως αντάλλαγμα πήρε το υπουργείο Εξωτερικών όπως επιδίωκε πάντα, αλλά επί Ανδρέα Παπανδρέου είχε μείνει υφυπουργός Απόδημου Ελληνισμού. Ως επικεφαλής της ελληνικής διπλωματίας έκανε ανοίγματα στην Τουρκία, άλλαξε εν γένει το ύφος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και οι μετοχές του ανέβηκαν.

Η πρώτη θέση στις δημοσκοπήσεις υπήρξε, κατά την ομολογία του ίδιου του Κώστα Σημίτη, ο λόγος για τον οποίο του έδωσε χωρίς κομματικές διαδικασίες τη σκυτάλη του κόμματος το 2004.

Η ανάληψη της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ έγινε με «προσφυγή στη βάση» χωρίς αντίπαλο και με το σύνθημα: «Αλλάξέ τα όλα», αλλά τα επόμενα πέντε χρόνια έχανε όλες τις εκλογές. Κατάφερε όμως μετά την ήττα του 2007 να ανατρέψει τα προγνωστικά και να νικήσει στις εσωκομματικές αρχαιρεσίες του Βαγγέλη Βενιζέλου